

NAGY BOTOND ÁGOSTON – NAGY BENEDEK ÁGOST

A COVID-19 HATÁSA A KOSÁRLABDÁZÁS SPORTÁGI KULTÚRÁJÁRA

Nagy Botond Ágoston: Testnevelési Egyetem, Sporttudományi Doktori Iskola, PhD hallgató

Nagy Benedek Ágost: Testnevelési Egyetem, Sporttudományi Doktori Iskola, PhD hallgató

Absztrakt

A COVID-19 vírus jelentős hatással van a magyar kosárlabda sportra. Kutatásunk célja a sportágat érintő vészhelyzet hatásainak megértése. A sportkultúra fejlődését egyértelműen visszahúzó hatások érték és érik. Kutatásunkban sportági esettanulmányt készítettünk félig strukturált kérdőív alapján. Eredményeink azt mutatják, hogy a COVID-19 vírus időszaka alatt csökkent a sportolók és a dolgozók száma, nem hirdettek bajnokot, elmaradtak a nemzetközi versenyek, az edzők és a játékosok presztízs-vesztéséget szenvedtek. A sportági vészhelyzet teljeskörűen érinti a szakmai képző, nevelő, adminisztratív és szervező feladatokat.

Kulcsszavak: COVID-19, magyar kosárlabda, sportkultúra, versenyképesség, esettanulmány

EFFECT OF COVID-19 ON THE SPORTS CULTURE OF BASKETBALL

Abstract

The consequences of Covid-19 have serious effects on the Hungarian basketball. The aim of our research is to understand these effects. In our research, we prepared a sports case study with a semi-structured questionnaire. Our results show that during the COVID-19 virus period the number of athletes and employees are decreased, there was not announced any champions, the international tournaments were cancelled, the coaches and players lost their reputations and prestige. The level of coaching activities is lower. The sports emergency in basketball fully affects the professional coaching, education, operating and administrative tasks.

Keywords: COVID-19, Hungarian basketball, sport culture, competitiveness, case study

Bevezetés

A sportági kultúra egységes rendszerként működik, melynek négy fő erőforrása állandó kölcsönhatásban áll egymással, és a színvonal emelkedésének feltétele, hogy ezek egyidejűleg fejlődjenek. A COVID-19 járványnak destruktív következményei tapasztalhatóak a társadalom, illetve a sportpolitika, a gazdaság, a környezet és a humán területen egyaránt. A sportágat irányító szakszövetség stratégiája, intézkedései bizonyos szinten kényszermegoldásokat is mutatnak. 2020 márciusában felfüggesztették a versenyrendszereket. Nem hirdettek bajnokot, nem volt feljutó, elmaradtak a nyári utánpótlás EB-k és a nagyobb felnőtt versenyek egyaránt. A TAO elszámolások tekintetében türelmi időket kellett meghatározni. A kluboknak kreatív módon kell életben tartaniuk saját műhelyüket. A járvány együttes hatást gyakorol a sportszervezetekre, a kormány intézkedéseire, a közösségi és utánpótlás sportolókra, a nézőkre, mint fogyasztókra, a sportban dolgozó munkavállalókra és munkaadókra. Nem mindenki lesz képes megtartani a szereplőket (*Diacin 2020*). A meghozott pandémiás válaszreakciók jól tükrözik a kormányzat korlátozó hatalmát, a sportszervezetek reakcióit és az egyének törekvéseit, mellyel hatékonyan kívánnak fellépni (*García 2020*).

A kosárlabdaspport szolgáltatásként való értelmezése nagyon fontos most hazánkban. A szolgáltatási koncepció, a szolgáltatásmenedzsment elveinek érvényesítése segíthet abban, hogy a magyar kosárlabdázás az állami finanszírozástól elszakadva fogyasztóorientált tevékenységgé válva, üzleti elven működve tartsa el önmagát. A sportszolgáltatást a rendelkezésre álló erőforrások olyan felhasználásaként értelmezzük, melynek célja, hogy a fogyasztó állapotában változásokat végrehajtva „hozzáadott értéket” teremtsen (*Demeter–Gelei 2002 alapján András 2002*). A sportszolgáltatás egyik sajátossága, hogy a teljesítéshez mindig egy élmény kötődik, a látványsport esetében az eseménnyel kapcsolatos élmény, izgalom, látvány a szolgáltatás lényege (*Schneider–Bowen 1993*). Ezek szinkronizálásával csökkenthető a lemaradás, növelhető a hazai és nemzetközi versenyképesség és fenntartható a fejlődés. A kulcs az időnyerés (*Nagy 2013*).

A kutatás célja

Célul tűztük ki megérteni, hogy mit jelent pontosan a sportági vészhelyzet, milyen konkrét, anyagi, szakmai, kormányzati, költségvetési és működési hatásokkal kell szembenéznie a mintában szereplő sportszervezeteknek. Hipotézisünk szerint a sportkultúra fejlődését minden irányból visszahúzó hatások érik, melyek veszélyeztetik a sportszervezetek kiegyensúlyozott működését,

versenyképességét és fejlesztési lehetőségeit. A közös teherviselés eltérő mértékben érinti a sportszervezeteket, a társadalmi igazságosság betartását a szövetség biztosítja.

A kutatás módszere

Kutatásunk olyan sportági esettanulmány, melyet egy-egy férfi és női NB 1 B-s, valamint egy akadémiai sportszervezet megkérdezése alapján készítettünk. A két felnőtt csapat a saját felmenő rendszerű utánpótlásának fogadó szintjét biztosítja, míg az akadémia három éve nyerte el a nemzeti akkreditációt. Egyike a körülbelül húsz másik szövetségi akadémiának.

Félig strukturált kérdések alapján készült kérdőív mentén zajlott az adatfelvétel, de elhangzottak nyitott kérdések is, melyre az interjúk alanyai saját önálló véleményt is formálhattak. Azt próbáltuk megtudni, hogy milyen kulturális háttér jellemzi az interjúalany által képviselt sportszervezetet, és erről hogyan számol be.

A kérdőív elkészítéséhez megvizsgáltuk az MKOSZ nyilvántartó rendszerének statisztikáit, a szövetségi intézkedéseket, a versenyrendszerek kiírásait, a szabályzatokat, miközben figyelemmel kísértük az aktuális sportági eseményeket, fejlesztéseket. Így biztosítottuk, hogy releváns és aktuális kérdések mentén történjenek az interjúk. A nyilvántartási adatokat a megyei képviselők közreműködésével ellenőriztük.

A kérdéscsoportok a sportszervezetek működésének társadalmi, gazdasági, környezeti és személyi háttérét vizsgálták a 2020. évi COVID-19 veszélyhelyzet viszonylatában. Kutatási kérdéseinket aktuális nemzetközi tanulmányok alapján fogalmaztuk meg a sportkultúra rendszerét illetően. Az interjúalanyok szakmai, gazdasági, adminisztratív és menedzsment feladatokért felelős személyek voltak, akiknek tapasztalatai több mint egy évtizedre nyúlnak vissza, és ezzel rálátásuk van a TAO támogatás előtti időszakra is.

A következő négy fő csoportba soroltuk kérdéseinket, hogy az interjúkat keretek között tudjuk tartani. Természetesen hagyunk mozgásteret, mely az interjúalanyok személyiségét is figyelembe vette, hiszen a cél az volt, hogy minél részletesebb adatokat kaphassunk tőlük.

Kérdéscsoportok – személyi

1. Hogyan változott az igazolt utánpótlás és a felnőtt sportolók létszáma, illetve aktivitása a kérdéses időszakban?
2. Milyen a szülői hatás, van-e jellemző tendencia, melynek köszönhetően a sportolók száma és részvétele jellemezhető?

3. Milyen tapasztalatai vannak a koronás megbetegedés kapcsán a saját és az ellenfeleket illetően?
4. Zökkenőmentesen zajlik-e a versenyzés, vagy vannak halasztások, visszalépések?

Kérdéscsoportok – környezeti

1. Milyen a klub edzéslehetősége és vannak-e korlátozó tényezők a szakmai munka, illetve a versenyeztetés tekintetében?
2. Sikerült-e elkezdni a felkészülést? Időben megkapták-e a versenykiírást és a versenynaptárat? Voltak-e edzőmeccsek, felkészülési tornák?
3. Milyen erőfeszítéseket tesznek a szurkolók és a nézők érdeklődésének kielégítésére, illetve a kritikus utánpótlás korosztályok megmentésére, létszámuk megtartására?
4. Milyen innovatív módszereket kezdtek alkalmazni? Van-e kényszerítő hatása a versenytársak tevékenységének?

Kérdéscsoportok – gazdasági

1. Rendelkezésre áll-e a korábbi mértékű személyi bérkeret? Meg tudták-e tartani a szükséges állományt?
2. Milyen mértékben változtak a munkakörök és az elvégzett munka?
3. Hogyan változtak a szervezet bevételi forrásai? Vannak-e hátráltató tényezők? Kellett-e megszorításokat alkalmazni a működés biztosítása érdekében?
4. A szövetség csökkentette a hivatalos díjtáblázatban szereplő tételek összegét, hogy könnyítse a szervezetek terheit?

Kérdéscsoportok – társadalmi

1. Hogyan értelmezi a sportági irányítás szerepét az új helyzetben, egyet tud-e érteni az intézkedésekkel?
2. Hogyan változott a klub versenyképessége? Számíthat-e a hazai pálya előnyére? Igazságosnak, biztonságosnak tartja-e a kényszerű versenyzést? Egyetért-e azzal, hogy a sportágat így lehet csak megmenteni és az eredményesség teljesen másodlagos?
3. Milyen módosításokat kényszerült meghozni a klub a sportági nevelés értékrendszerét illetően?
4. Milyen szakmai következményeket fogalmaznak meg a lezáratlan bajnokság és az elmaradt nemzetközi versenyek miatt?

Eredmények

A kérdéscsoportoknak megfelelően jól elhatárolható eredményeket kaptunk, melyeket a sportkultúra rendszerének főbb erőforrásai szerint csoportosítottunk:

- Humán erőforrás

Mindhárom szervezetben csökkent a foglalkoztatottak száma. Csökkent a kiadott egyéni játékgengedélyek száma. Bővült az edzők munkaköre. A gyerekek 30 százalékban abbahagyták vagy szüneteltetik a versenyszerű kosárlabdázást. Óvatos és visszatartó szülői hatás tapasztalható. Az interjúk alapján megállapítható, hogy az idősebb korosztályokban sportoló gyerekek elvesztették motivációjukat.

Az utánpótlás és felnőtt versenyeken előfordult, hogy a hivatalos létszámnál kevesebb játékosal vettek részt a csapatok a megbetegedések vagy egyéb - a COVID-19 vírushoz köthető - okok miatt. A versenyzést és felkészítést biztosító személyi állomány feladatköreit összevonták és racionalizált létszámra szűkítették a felelősök körét.

- Környezeti erőforrás

Elmaradtak az utánpótlás és felnőtt országos-, kontinens- és világversenyek. Az érintett korosztályok játékosai és edzői nem versenyezhettek, mely nem csak presztízsből, de szakmai fejlődésükben is kárt okozott, hiszen a nemzetközi versenyzés a tehetségkutatás legfontosabb színtere.

Lelassult a beruházási program a szervezetek esetében, s nem támogatták az új fejlesztési programjukat sem. Módosítani kellett a sportfejlesztési programokat és újra kellett tárgyalni az önkormányzatokkal kötött szerződések feltételeit. A korábban biztosnak tűnő támogatók közül többen is visszaléptek. Mindezek következtében csökkenteni kellett a nagy beruházások költségvetését, ezért módosítani kellett a korábban elfogadott építési terveket. Csökkent az alapterület, így az eredeti funkcionális lehetőségeket is visszafogottabbra tervezték át.

Nincs lehetőség az iskolákban termet bérelni. A szervezetek kénytelenek a szomszédos városba utaztatni a gyerekeket, ahol egy felújításra váró edzőközpont csarnokában tudnak edzeni. Az akadémiák számára kötelező edzésszám kevesebb lett. Nem lehet megoldani, hogy valamennyi korosztály edzeni tudjon. Bizonytalanná vált az utánpótlás-versenyek megrendezése. Ez érinti a felnőtt klubokat is. Lecsökkent a hazai pálya előnye.

Előtérbe kerültek a video elemző eszközök, az online közvetítések, az elektronikus edzői rajzoló programok, a regisztrációs és adatgyűjtő programok, a kérdőívek és más számítástechnikai eszközök, melyek megkönnyítik az edzők szakmai, szervezési és oktatói munkáját.

- **Gazdasági erőforrás**

Csökken a vizsgált szervezetek utánpótlás-fejlesztési programjának elérhető működési és beruházási kerete. Nőtt a terembérleti és versenyrendezési költség, hiszen felemelték a közreműködői díjakat és a terembérleti díjakat. Körülbelül 50 százalékkal csökkent a tagdíjbevétel és a sportszolgáltatási díj bevétele. Lényegtelenné vált a jegybevétel.

A szervezeteknek fizetniük kell az el nem végzett munkáért, hogy megtarthassák a minőségi szakmai munkaerőt. Úgy vélik, hogy a versenyrendszerekkel kapcsolatos információ hiányában, valamint a bizonytalan szezonkezdés miatt a csapatok anyagi és szakmai hátrányba kerültek.

- **Társadalmi erőforrás**

A szövetségek intézkedései a túlélésre, a sportág anyagi és szakmai megmentésére koncentrálnak. A lényeg az egészségügyi kockázat csökkentése és a szakmai munka ellenőrzött keretek közötti működtetése.

A klubok képzési-nevelési programját csak részben lehet megvalósítani. Enyhültek a házirend szabályai, és az edzőknek kompromisszumokat kellett kötniük, hogy megtarthassák a játékosokat. A tehetséggondozó programok szűkebb programban történnek.

Az eredményesség másodlagossá vált és inkább a minimum célok elérésre koncentrálnak a szervezetek.

Az utánpótlás csapatok érdeklődését nem tudják fenntartani. Korábban rendszeresen nézték a felnőtt mérkőzéseket, jelenleg az online közvetítéseken tudják követni az eseményeket, de ez teljesen passzívvá vált, pedig az elmúlt években nagy energiákat fordítottak a klubvezetők arra, hogy jó kapcsolat alakuljon ki a felnőtt és gyerek sportolók között, amely az erős lokális sportkultúra alapja. A tradíció megerősíti azokat az értékeket, amelyek nélkül egyetlen sportszervezet sem működhet hosszútávon, hiszen csak ennek segítségével tudják csökkenteni a sportkulturális hiányosságokat az edzők, akik a képzésért és nevelésért felelősek.

Megbeszélés

Elsősorban a versenyztetést támogató szerepkörök csökkentek, de a magasabb korosztályokban dolgozó edzőknek is átalakult munkakörük, hiszen például előkészítő, vagy U11-es és U12-es csapatokat is vállalniuk kellett, hogy az előző évi bérezésük szinten tartható legyen. A legnagyobb probléma a 10-15 százalékos TAO keret csökkenése. A szükséges önerő ugyan kevesebb lett, de a munkaerő megtartása azt jelenti, hogy a kötelező járulékfizetési teher továbbra is hangsúlyos. Bővültek a játékosokkal kapcsolatos kapcsolattartás szabályai és rengeteg tervezést igényel a munkájuk. Az egyéni játékedvények csökkenése elsősorban az alacsonyabb korosztályokat érinti, de mivel mindhárom szervezet esetében a központi edzeshelyszín a közoktatási intézményekben van, lényegesen lecsökkent a kontakt edzések száma. A szülők sporthoz való viszonyulásán jól látszik, ha a gyerekek elmaradnak az edzésekről. Jellemző vélemény, hogy az idősebb utánpótlás sportolók között sokan elvesztették a korábbi erős motivációt. A felnőtt csapatokban minimális keretlétszámmal indultak a felkészülések. Ennek oka az egyéni juttatások, kedvezmények, ösztöndíjak anyagi forrásainak csökkenése.

Több olyan korosztályos torna vagy mérkőzés volt az őszi zöld készütségi szintű időszakban, amelynek során a szükséges létszám nem érte el a szabályokban előírtakat. A felnőtt csapatok karanténba kerültek és heteket kellett kihagyniuk a folytatásig. Több mérkőzést kellett halasztani vagy a rendezést feladni, mert nem volt bérelhető szabad kapacitású létesítmény, vagy az árak voltak megfizethetetlenek.

A versenyzés bizonytalanságát jellemzi, hogy a korábbi befejezetlen bajnokságok elővetítik annak esélyét, hogy nem lesz reális eredménye az aktuális versenyrendszereknek. Vannak játékosok, akik a jó szereplés lehetőségének elmulasztása miatt elvesztették sportági érdeklődésüket. A befektetett munka nem térült meg. Az edzők nehezen dolgozták fel az előző évi sikeres szereplés elismerését, mely a versenykiírásokban megfogalmazódott. A szövetségi döntések háttérben az áll, hogy kérdésessé vált a hivatásos bajnokságok állami támogatási forrása, ha beszüntetnék a versenyzést.

Mindhárom vizsgált szervezet pályázatot nyújtott be új létesítmény építésére, melyet a szövetség elutasított. Van közöttük olyan, amelyiknek valószínűleg nem tér vissza ez a lehetőség, mert a körülmények megváltoztak. A sportoló megtartásának egyik lehetősége a tagdíjak és a szolgáltatási díjak csökkentése. Különösen úgy, hogy az ellenszolgáltatás alacsonyabb színvonalon valósítható meg. A felnőtt csapatok szurkolóitól származó jegybevétel és a kapcsolódó szponzori bevétel nullára csökkent. Az is nehezítette a tervezést és a szükséges gazdasági döntések

meghozatalát, hogy a szövetség teljesen elzárkózott a hivatalos bajnoki kezdés időpontjának megállapításától, hiszen nagyon bizonytalan volt az őszi versenyek megkezdése.

Az akadémiai korosztályokban a versenykiírások kötelezővé tették a mérkőzések video felvételének elkészítését, mely a szakmai és gazdasági ellenőrzést is lehetővé teszi a jövőben. Sőt, egy kisebb beruházással elérhetővé vált a klubok számára a mérkőzések online közvetítése. Minden korosztályban és nemben tapasztalható, hogy megnőtt azoknak a kluboknak a száma, amelyek közvetítik a mérkőzéseket. Ez segíti a szülőkkel, támogatókkal történő kapcsolattartást. A szurkolók újabb platformokon követhetik kedvenceik szereplését és talán ez az egyik legfontosabb módja, hogy a sportág megőrizhesse értékeit és szerepét a szociális környezetben. Vagyis az értékteremtés új eszköze kínál lehetőséget, mely a szakmai műhelyek versenyképességének megőrzése mellett a szórakoztatást is célozza. Szinte minden felnőtt csapat elzárkózott a korábbi években a nem kötelező kiadásoktól, és nem látták be a lehetséges pozitív következményeit például az élő online műsorszórásnak. A szövetség abban gondolkodik, hogy kötelezővé teszi az NB I A csoport alatti versenyrendszerekben a közvetítést, mert ennek akár marketing értéke is lehet a sportág segítségére vonatkozóan, különösen, ha központi szponzorok bevonásával történne meg a közvetítés.

Megváltozott a sportági nevelés értékrendszere. Hangsúlyosabbá vált a higiéné (*UNICEF 2020*), a felelősségvállalás, az önállóság, a tudatosság, az egészség megőrzése és védelme, melyeknek hosszútávon is előtérben kell maradniuk. Az önképzés elősegítése, a házi feladatok elvégzése, a gyors visszacsatolások, a gyerekek fejlődésének innovatív értékelése, az időnyerés edzői eszközei új kihívásokat állít az edzők elé.

Következtetések

A sportági vészhelyzet teljeskörűen érinti a szakmai képző, nevelő feladatokat, a versenyzést segítő és előkészítő munkákat, valamint az adminisztratív tennivalók ellátásának körülményeit. Anyagi, szakmai, kormányzati, költségvetési és működési intézkedések sora befolyásolja a sportszervezetek kiegyensúlyozott működését, versenyképességét és fejlesztési lehetőségeit. A közös teherviselés eltérő mértékben érinti a sportszervezeteket, a társadalmi igazságosság betartását a szövetség biztosítja.

A szakmai munka színvonala lecsökkent. Az edzésszám utánpótlás és amatőr szinten is minimumra csökkent a COVID-19 vírusidőszak beköszöntével. A vegyes és hivatásos bajnokságokban komoly veszélyt jelent a mérkőzések halasztása és a csapatok karanténba kerülése. A versenyzési egyensúly felborulni látszik minden versenyrendszerben. A bajnokságok esetleges szüneteltetése a későbbiekben teremhiányt és időzavart okozhat. A szervezetek véleménye, érdeke

részben azonos a szövetség túlélési és sportág-mentő stratégiájával, de jó megoldást senki nem tud. Vannak szakértői ötletek, amelyek tükrözik a szervezetek egyéni érdekeit.

Nem lehet múltidőben beszélni a vírus okozta helyzetről, mert 2020 csak a kezdet volt. Rengeteg bizonytalanság van még, ami a szükséges változásokat illeti.

Irodalomjegyzék

DEMETER K. & GELEI A. (2002) Szolgáltatások a tevékenységmenedzsment szemszögéből. *Vezetéstudomány*, 2002/2. pp. 2-14.

GARCIA-GARCIA, B., JAMES, M., KOLLER, D., LINDHOLM, J., MAVROMATI, D., PARRISH, R. & RODENBERG, R. (2020) The impact of Covid-19 on sports: a mid-way assessment. *The International Sports Law Journal*, 20. pp. 115-119.

NAGY Á. (2013) Középpontban a sporttehetség. In: PERÉNYI SZ. (ed.) *Iffjúsági sport és tehetséggondozás - a 21. század kihívásai*. II. Nemzetközi Turizmus és Sportmenedzsment Konferencia, Debrecen, 2012. szeptember 5-6. Konferencia kötet. Debreceni Egyetem GVK, Debrecen, pp. 195-207. ISBN: 9786155183812

SCHNEIDER, B. & BOWEN, D. E. (1993) The Service Organization: Human Resources Management is Crucial. *Organizational Dynamics*, 21(4). pp. 39-52. DOI: [10.1016/0090-2616\(93\)90032-V](https://doi.org/10.1016/0090-2616(93)90032-V).

Internetes források

DIACIN, M. J. (2020) The Coronavirus and Sport Management Pedagogy; Developing Student Learning Opportunities Based on Participatory Sport Businesses Impacted by the Pandemic. *The Sport Journal*, U.S. Sports Academy.

<https://thesportjournal.org/article/the-coronavirus-and-sport-management-pedagogy-developing-student-learning-opportunities-based-on-participatory-sport-businesses-impacted-by-the-pandemic/>
[Letöltve: 2021.01.13.].

MKOSZ Nyilvántartó Rendszer (2020)

<http://nyilvantartas.hunbasket.hu>

MKOSZ Versenykiírások (2020)

<http://hunbasket.hu/szabalyzatok/versenykiirasok/>

MKOSZ COVID-19 dokumentumok (2020)

<http://hunbasket.hu/szabalyok/COVID-19>

MKOSZ Díjfizetési szabályzat (2020)

http://hunbasket.hu/documents/52893_MKOSZ_D%C3%ADjfizet%C3%A9si_szab%C3%A1lyzat_2021_20201105_approved_signed.pdf

MKOSZ Közreműködői díjtablázat (2020)

http://hunbasket.hu/documents/52893_Dijtablazat_2020-2021_approved_final_signed.pdf

portfolio.hu (2020) *Nesze neked, koronavírus: idén többet költhetünk szerencsejátékra, mint tavaly.*

<https://www.portfolio.hu/uzlet/20200901/nesze-neked-koronavirus-iden-tobbet-kolthetunk-szerencsejatekra-mint-tavaly-446914> [Letöltve: 2021.01.13.].

UNICEF (2020) *Key Messages and Actions for COVID-19 Prevention and Control in Schools.*

<https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/key-messages-and-actions-for-covid-19-prevention-and-control-in-schools-march-2020> [Letöltve: 2021.01.13.].